

DEN UNGERSKA TRAGEDIEN

SÄLLAN har opinionen i Västerlandet upplevt en tragedi på världsteatern med större intensitet och indignation än den som utspelade sig i Ungern senhösten 1956. Under några ångestfyllda veckor kunde man i radio och tidningspress steg för steg följa dramats upprinnelse, utveckling och fullbordan: ett litet folks resning mot ett outhärdligt kommunistiskt förtryck, en spontan frihetsrörelse som efter bara några dagars kamp höll på att hemföra en total seger och därefter en rysk intervention med stridsvagnar och bombplan och ett hopp om en anständig tillvaro som dränktes i blod.

Hela vårt folk slöt upp i denna Västerlandets samkänsla med de ungerska frihetsmännen och i fördömandet av de ryska ogärningarna, av sveket och våldet mot det ungerska folket. Våra demokratiska partier stod också eniga kring Ungerns sak. T. o. m. utrikesminister Undén gjorde för en gångs skull ett avsteg från sin s. k. avspänningspolitik och brännmärkte Sovjets aggressivitet i ett uppmärksammat tal i FN i slutet av november. Han förklarade då bl. a.: »Sovjetunionens ledning vill få oss att tro, att alla motståndare till rådande regimer i randstaterna äro fascister och

att Sovjetunionen följer en högre politisk lag genom att med våld undertrycka varje försök att ändra en bestående kommunistisk regim.» Han slutade med orden: »Endast praktisk handling från Sovjetunionens sida, som leder till ökad politisk medborgerlig frihet och nationellt oberoende åt det ungerska folket, skulle kunna bli en ny utgångspunkt för en avspänningens politik.»

Upproret i Ungern slogs ner, och efter hand återgick allt till det normala i en sovjetstat: hemlig polis, terror och tortyr, häktningar och avrättningar, deportationer och kolchoser. Under de sympatidemonstrationer, som våra studentorganisationer anordnade förra hösten, varnade talare från skilda läger för att glömma och släta över det ohyggliga som skedde i Ungern. Att en sådan varning var befogad, framgår klart av en passus i den svenska regeringens deklaration vid utrikesdebatten i riksdagen den 20 mars i år. Det heter här, att beslutet att med våld ingripa i Ungern inte kan ha varit lätt för de ryska ledarna. Av allt att döma fruktade de — visserligen utan grund — att Ungern skulle förvandlas till »ett mot Sovjet fientligt land, kanske inlemmat

i motsidans militära system». Det var tragiskt, hette det vidare i deklarationen, att man i Moskva gjorde en »dogmatisk felbedömning» och valde våldet framför tilltron till det ungerska folkets önskan att följa en neutral kurs enligt österrikisk modell. Deklarationen, som enligt herr Erlander var ett försök till analys av även »tämmligen obegripliga ställningstaganden från rysk sida», mottogs med stor tillfredsställelse av kommunisterna. Om inte annat vittnar den om hur benägen vår regering är att bortse från även de mest upprörande händelser och förhållanden och allt vad de avslöjar, bara de ligger i det förflutna!

Bakgrunden till folkupproret i Ungern är ännu inte helt klarlagd, men det är uppenbart, att den nationella krisen i Polen gav det omedelbara incitamentet till oroligheterna i Ungern. De började som gatudemonstrationer mot den kommunistiska regimen, men steg för steg gick ungrarna vidare på revoltens väg. Ryssarna tycks ha blivit överraskade över styrkan och seggheten i upproret, och särskilt bör den kommunistuppfostade ungdomens och militärens uppslutning i frihetsrörelsen ha varit en obehaglig upplevelse för satellitstaternas härskare. Att ryssarna under sådana förhållanden ens skulle ha tvekat att använda våld, förefaller absurt. Själva tanken att ungrarna skulle upprätta en demokratisk regim och deras frihetsrörelse kanske

sprida sig till andra kommuniststyrda länder måste ha varit skrämmande för sovjetledarna. Deras beslut att invadera Ungern var ur deras synpunkt ingen »dogmatisk felbedömning» — för att citera regeringsdeklarationen — eftersom de endast med stridsvagnarnas och bombplanens hjälp kunde säkra ett fortsatt herravälde i landet.

Var då den ungerska resningen meningslös? Nej, sannerligen inte! För Sovjet betydde brottet mot Ungern en oerhörd prestigeförlust. Vänlighetspropagandan var avslöjad, och varje tanke på en ny folkfront i Europa var skrinlagd för lång tid framåt. Kommunismens intellektuella medlöpare har minskat i antal. Brutaliteten mot det ungerska folket har kanske inverkat tillfälligt förlamande på befolkningen i satellitstaterna, men samtidigt måste ungrarnas exempel ha inverkat sporrande på motståndsrörelser i andra kommuniststyrda länder. Fallet Wolfgang Harich i Östtyskland är ett symptom härpå.

Det är ovisst om ungrarna räknat med något väpnat bistånd västerifrån, sedan de berövats hoppet om en frihet à la Polen och tvingats fram till den väpnade revolten. Något förhandslöfte om hjälp kan de knappast ha fått, eftersom amerikanerna tycks ha blivit lika överraskade över upproret som ryssarna. Under alla omständigheter hade ungrarna anledning att hoppas på ett aktivt och välvilligt intresse från FN:s sida, men de sveks grundligt

i sina förhoppningar. Medan denna världsorganisation spontant reagerade i fråga om Suezkrisen, var den mycket passiv, när det gällde ungararnas frihet. FN:s nitiske generalsekreterare träffade visserligen en uppgörelse med ungerske utrikesministern Horwath, att han en viss dag skulle få resa till Ungern för att studera förhållandena, men den rysstyrda regimen i Budapest korsade denna överenskommelse, och varken generalsekreteraren eller några FN-observatörer har hittills besökt Ungern. Ungernfrågan är också sedan länge avförd från FN:s dagordning. En undersökningskommission är ännu i verksamhet, men även om denna så småningom avger en slutrapport, kan man inte hoppas på någon allmän uppslutning kring en resolution i Ungernfrågan.

FN har utan tvivel lidit ett svårt moraliskt nederlag i Ungernfrågan, främst därför att Amerika saknade ett eget handlingsprogram under de dagar, då den ungerska frihetsradion förtvivlat anropade Västern om hjälp. Det finns, som herr Sandler förklarade i utrikesdebatten, ett klart skäl varför resultaten blev så olika i Ungernfrågan och i Suezkrisen. Under krisen kring Egypten stod Amerika och Sovjet på samma sida, medan Amerika under Ungerns frihetskamp hade att vända sig mot Sovjet. Inga sanktioner blev heller ifrågasatta mot Sovjet. Ungern invaderades och folket slogs ner, medan FN i stället enga-

gerade sig mot de demokratiska staterna England, Frankrike och Israel.

Ungernkrisen blev också en moralisk prövosten på den internationella hjälpverksamheten. Hundratusentals flyktingar strömmade över Ungerns gränser och samlades upp i läger i Österrike och Jugoslavien. De hade skäl att hoppas på Västerlandets tacksamhet och lojalitet, men trots utomordentliga hjälpaktioner — inte minst från svenska Röda Korsets sida — visade det sig mycket svårt att bereda utrymme åt de många landsflyktiga. Fortfarande finns det över 40 000 flyktingar i Österrike och nära 18 000 i Jugoslavien. De fullbelagda flyktinglägren med sin oplacerade befolkning är en anklagelse mot Västerns ombonade välfärdssamhällen och mot den omskrutna internationella arbetarsolidariteten.

Mot denna mörka bakgrund är det dubbelt glädjande att Sveriges studenter beredvilligt tar emot ytterligare hundra ungerska studenter utöver de tvåhundra som redan anlant. Studenterna kommer att placeras vid skilda läroanstalter och får samma studentsociala förmåner som deras svenska kamrater. Västerns passivitet inför den ungerska tragedien har varit djupt nedslående. Varje bevis på solidaritet med Ungerns folk är därför viktigt, ett löfte om att frihetens sak är den gemensamma nämnaren för hela Västerlandet.

Den ungerska tragedien är ett nytt bevis på hur lätt man har att glömma i de läger, där förståelsen för Sovjets ställningstaganden alltid varit påfallande. Det är också ett exempel på hur splittrat intresset för friheten är i den organisation

som skall representera världens samvete. Det ungerska folket gav Västerlandet en uppvisning i vad frihetens och människovärdets sak är värda. På nytt erinrar man sig orden om landet som kämpar för oss!